

RAZVOD BRAKA

PREDGOVOR

Partnerstvo između muškarca i žene, ravnopravno, iskreno i komplementarno, je važan preduslov za uspostavljanje demokratije u društvu kao i obaveza države da osigura demokratiju u porodici tj. da za decu i žene omogući zaštitu psihičkog i fizičkog integriteta. Vekovna diskriminacija žena i njihovo odsustvo sa kulturne, političke i javno-društvene scene kompenzuje se poslednjih nekoliko decenija aktivnostima vladinih i nevladinih organizacija.

Zadatak modernih vlada jeste da na svaki način ohrabruju i podržavaju politiku jednakih mogućnosti, a to znači da podstiču i razvijaju pretpostavke za humano, pravedno, demokratsko društvo.

U kontekstu velike svetske transformacije odnosa polova, koja se odvija u skladu sa ratifikovanim međunarodnim konvencijama i ugovorima, porast ženskog samopouzdanja i samovrednovanja je evidentan i još više dobrodošao. Polako ali sistematično padaju istorijski nasleđene barijere koje zagovaraju negativne stereotipe i pedrasude o položaju žena u javnom životu. Ostvarivanje ekonomskih, političkih, socijalnih, građanskih, kulturnih i drugih prava garantovano je mnogim međunarodnim dokumentima UN i Saveta Evrope.

Ova publikacija se direkto odnosi na implementaciju Porodičnog zakona Republike Srbije. Nastala je kao rezultat potrebe da se ženama obezbedi dostupnost informacijama o postupku razvoda braka imajući u vidu da, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u Vojvodini i Srbiji svaki peti brak završi razvodom.

Mnogi su razlozi i okolnosti koji utiču na odluku žene da pristaje da živi u uslovima nasilja u porodici. Briga za decu, nezaposlenost, nedostatak samopouzdanja, neobaveštenost o zagarantovanim pravima, odsustvo podrške najbližih, neefikasnost institucija samo su neki od pritisaka i nedoumica. Ovo je jedan od mnogobrojnih razloga za razvod braka i kada nastupi neki od njih već je dovoljno teško za ženu i porodicu.

Objavljivanjem brošure nastojimo da obezbedimo potpunu informaciju /korak po korak/ u pogledu procedure razvoda braka. Autorka najpre prezentuje načine razvoda i pokretanja postupka, zatim troškove postupka i podnesaka, uslove u kojima se stiče pravo na izdržavanje supružnika i dece, roditeljsko pravo i, na kraju, deobu imovine stečene pre sklapanja braka, nasleđene i zajednički stečene imovine supružnika. Najzad, dati su konkretni primeri sporazumnog predloga, odnosno tužbe za razvod braka. Cenimo da ovakav način komunikacije jeste znak brige i podrške u cilju otklanjanja predrasuda i vraćanja samopouzdanja i dostojanstva. Brošura prvensveno ima edukativni karakter, jer precizno ukazuje na mogućnosti i način zaštite ličnog integriteta. Konačno, brošura je dokaz na koji način institucionalni mehanizmi ispunjavaju misiju afirmacije rodne ravnopravnosti.

Direktorka Zavoda za ravnopravnost polova
Vesna Šijački

RAZVOD BRAKA

UPUTSTVO

Brak predstavlja zakonom uređenu zajednicu života žene i muškarca koja prestaje kada nastanu uslovi koji onemogućavaju dalji zajednički život.

U zavisnosti od situacije i činjeničnog stanja, razlikujemo više načina prestanka braka. U Porodičnom zakonu Srbije ("Sl. glasnik RS", broj 18/2005) su navedeni načini prestanka braka.

Brak prestaje:

- 1) smrću supružnika,
- 2) poništenjem i
- 3) razvodom.

Brak prestaje poništenjem i razvodom na dan pravnosnažnosti presude o poništenju odnosno razvodu.

Ovim priručnikom ćemo obraditi onaj način na koji se većina ljudi teško odlučuje – razvod. Nadamo se da ćemo Vam tako pomoći da lakše podnesete i da se pripremite za ceo postupak, kako materijalno tako i emotivno.

RAZVOD BRAKA

Supružnici imaju dve mogućnosti razvoda braka. U zavisnosti od okolnosti i razloga brak se može razvesti sporazumno, kada supružnici zaključuju sporazum o razvodu i tako regulišu svoje odnose, ili se brak može razvesti tužbom.

SPORAZUMNI RAZVOD BRAKA

Sporazumni razvod braka je moguć kod onih supružnika koji su očuvali dobru međusobnu komunikaciju i kod kojih postoji spremnost da sva pitanja bitna za razvod braka reše sporazumno. Bitna pitanja se odnose na vršenje roditeljskog prava i podelu eventualne zajedničke imovine – imovine stečene tokom trajanja bračne zajednice. Saglasno navedenom supružnici zaključuju pismeni sporazum o razvodu koji obavezno sadrži pismeni sporazum o vršenju roditeljskog prava i pismeni sporazum o raspodeli zajedničke imovine.

Uz pismeni sporazum o podeli zajedničke imovine potrebno je da dostave i dokaze o vlasništvu (izvode iz zemljišnih knjiga za nekretnine, fotokopije saobraćajne dozvole za vozila i druge dokaze koji pred-

stavljaju predmet deobe).

Sporazum o vršenju roditeljskog prava može imati oblik sporazuma o zajedničkom vršenju roditeljskog prava ili sporazuma o samostalnom vršenju roditeljskog prava.

Znači da će do sporazumnog razvoda doći kada međusobni odnosi supružnika to omogućavaju tj. kada je moguć dogovor.

Sporazumni razvod ima niz prednosti: lakši i brži je za supružnike (ne sprovodi se posredovanje), imaju mogućnost da i dalje zadrže dobru međusobnu komunikaciju obzirom da je pretpostavka da su svoja sporna pitanja sporazumno rešili. Sud poštuje njihov dogovor pazeći da je sporazum u najboljem interesu deteta i da je zakonom dozvoljen.

Na ovaj način sve se završava na jednom ili dva ročišta, a samim tim je i ekonomičniji za same stranke.

RAZVOD PO TUŽBI

Svaki supružnik ima pravo na razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili ako se objektivno ne može ostvarivati zajednica života supružnika. Ako su odnosi supružnika takvi da se ne može postići dogovor i kompromis o bitnim segmentima života, jedini način je razvod braka po tužbi kojom se prepušta sudu da proceni šta je pravedno i ispravno u konkretnom slučaju. Ukoliko supružnici u toku razvoda postignu sporazum o svim bitnim pitanjima nema smetnje da se razvod okonča po sporazumu.

POSTUPAK ZA RAZVOD BRAKA

Postupak za razvod braka se pokreće tužbom ili predlogom za sporazumni razvod braka. Tužba se podnosi opštinskom sudu prema prebivalištu tj. boravištu tuženog (opšta mesna nadležnost). Pored ovako određenog suda, nadležan je i sud na čijem području su bračni drugovi imali poslednje zajedničko prebivalište i sud prema prebivalištu tužioca (posebna mesna nadležnost).

Uz predlog, odnosno tužbu dostavljaju se i dokazi u prilogu: izvodi iz matične knjige venčanih, rođenih za decu, dokazi o vlasništvu, o primanjima i slično.

Bračne sporove u prvom stepenu sudi veće sastavljeno od jednog sudije i dvoje sudija porotnika. Sudije moraju imati posebna znanja iz oblasti prava deteta, a sudije porotnici se biraju iz redova stručnih lica koja imaju iskustva u radu sa decom i mladima. U drugom stepenu (postupak po žalbi) sudi specijalizovano veće sastavljeno od troje sudi-

ja. Ovakvim sastavom suda se postiže specijalizacija i kvalitetnost pri suđenju, pri čemu se prvenstveno štiti interes maloletne dece.

Tužbu za razvod braka mogu podneti oba supružnika. Kako je pravo na tužbu za razvod braka lično pravo ono ne prelazi na naslednike preminulog supružnika. Staratelj poslovno nesposobnog supružnika može podneti tužbu za razvod braka samo uz prethodnu saglasnost organa starateljstva (Centra za socijalni rad).

Supružnik, odnosno stranka u bračnom sporu može da ima punomoćnika koji mora da ima punomoćje overeno i izdato samo radi zastupanja u bračnom sporu koje mora da sadrži osnov za razvod: sporazumno ili po tužbi. U bračnom sporu koji je pokrenut predlogom za sporazumni razvod braka supružnike ne može zastupati isti punomoćnik.

Iako za sada nije zakonski uslov da su punomoćnici specijalizovani, postoje advokati koji su posebno senzibilisani i stekli sertifikate za oblast prava deteta, nasilja i slično, te bi o tome trebalo voditi računa prilikom izbora advokata.

Kada sud primi tužbu prvo je ispituje, utvrđuje da li je podobna da se o njoj raspravlja i u roku od 15 dana od dana prijema zakazuje postupak posredovanja.

Postupku za razvod braka prethodi postuak posredovanja, ako se brak razvodi po tužbi. Postupak posredovanja obuhvata postupak za pokušaj mirenja i postupak za pokušaj sporazumnog okončanja spora (nagodba). Posredovanje se redovno sprovodi uz postupak u bračnom sporu koji je pokrenut tužbom jednog od supružnika, a ne sprovodi se kada je postupak pokrenut sporazumom za razvod. Razlog je što sporazumni razvod podrazumeva postojanje dogovora, ali to ne znači da su tada supružnici sprečeni da se uključe u postupak posredovanja i čak se i preporučuje da se obrate bračnom ili porodičnom savetovalištu, pre nego što pokrenu brakorazvodni postupak.

Posredovanje mogu sprovoditi sud, organ starateljstva, kao i bračna ili porodična savetovališta i druge ustanove koje su specijalizovane za posredovanje u bračnim sporovima. Posredovanje u bračnom sporu se NE sprovodi:

1. ako jedan od supružnika ne pristane na posredovanje;
2. ako je jedan od supružnika nesposoban za rasuđivanje;
3. ako je boravište jednog od supružnika nepoznato;
4. ako jedan od supružnika žive u inostranstvu.

Prva faza posredovanja je mirenje. Svrha mirenja jeste da se poremećeni odnos supružnika razreši bez konflikta i bez razvoda braka. Na mirenje se pozivaju oba supružnika. Punomoćnici ne mogu zastupati supružnike niti mogu prisustvovati mirenju. Ako se supružnici pomire, smatraće se da je tužba za razvod braka povučena. Ako se jedan ili oba supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu za mirenje, smatraće se da mirenje nije uspeo i nastaviće se postupak nagodbe.

Druga faza posredovanja je nagodba. Nagodba se sprovodi ako mirenje supružnika nije uspeo. Svrha nagodbe jeste da se poremećeni odnosi supružnika razreše bez konflikta nakon razvoda braka kako bi budući odnosi mogli da se odvijaju bez daljih problema i uz dogovor uprkos tome što su u pitanju bivši supružnici. Sud odnosno ustanova kojoj je poveren postupak posredovanja nastojeće da supružnici postignu sporazum o vršenju roditeljskog prava i sporazum o deobi zajedničke imovine. Na nagodbu se pozivaju oba supružnika i njihovi punomoćnici.

Ukoliko je nagodba u celosti uspea nema smetnje da se postupak nastavi kao sporazumni razvod, a ako nije ili je delimično uspea predmet se dostavlja drugom veću na dalji postupak. Nema smetnje da se, ukoliko stranke žele, pred drugim većem nastavi sa nagodbom.

Ako se jedan ili oba supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu na nagodbu, smatraće se da nagodba nije uspea i nastaviće se postupak po tužbi za razvod braka.

Postupak posredovanja, mirenje i nagodba, predstavljaju obavezne delove postupka, ali ih možete izbeći prostim nepristajanjem na posredovanje ili neodazivanjem pozivu (na mirenje ili nagodbu). Ako se pristupi postupku posredovanja, nagodba ne može trajati duže od 2 meseca od okončanja postupka mirenja. Nakon toga se počinje tj. nastavlja se sa "pravim" postupkom, postupkom po tužbi za razvod braka, zakazuje se ročište za glavnu raspravu gde se raspravljaju sporna pitanja.

ROČIŠTE ZA GLAVNU RASPRAVU

Sud blagovremeno poziva stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim. U pozivu će naznačiti mesto, prostoriju i vreme održavanja ročišta, kao i radnje koje će se na ročištu preduzeti. Posebno će upozoriti na zakonske posledice izostanka sa ročišta.

Sud može utvrđivati činjenice i kada one nisu sporne među strankama, a može i samostalno istraživati činjenice koja ni jedna stranka nije iznela, a relevantne su za postupak.

Tužilac može povući tužbu dok sud ne zaključi glavnu raspravu, bez pristanka tuženog, a nakon zaključenja glavne rasprave i do pravosnažnog okončanja postupka uz pristanak tuženog. Predlog za sporazumni razvod braka može povući jedan ili oba supružnika dok postupak nije pravosnažno završen.

Kad stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika dostavljanje svih podnesaka se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku, ako u zakonu nije drugačije određeno.

Žalbu možete uložiti u roku od 15 dana od dana dostavljanja presude, ali presuda po sporazumnom predlogu može se pobijati zbog bitnih povreda odredbi parničnog postupka, odnosno isticanjem da je sporazum zaključen pod prinudom ili u zabludi.

TROŠKOVI POSTUPKA

Parnični troškovi su izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.

Sud o troškovima odlučuje u presudi, po slobodnoj oceni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Sudski troškovi su troškovi sudske takse koje se plaćaju u postupku određuju se prema Zakonu o sudskim taksama („Sl. glasnik RS”, broj 28/1994, 53/1995, 16/1997, 34/2001-dr. Zakon, 9/2002, 29/2004, 61/2005) i određuju se prema vrednosti spora. Sudske takse na tužbu za razvod braka, predlog za razvod braka, presudu i žalbu na presudu trenutno iznosi po 1.800,00 dinara. U parnicama za utvrđivanje bračne sutekovine sudska taksa na tužbu, odluku i eventualnu žalbu zavisi od visine vrednosti predmeta spora i može se kretati od 1.300,00 dinara do 65.000,00 dinara.

Advokatski troškovi se određuju prema Tarifi o nagradama i naknadama troškova za rad advokata (“Službeni list SRJ”, broj 54/1998, 75/99, 8/01, 11/02 i „Sl. List SCG, broj 32/03, 58/04 i 5/2006, „Službeni glasnik RS”, broj 129/2007) i to za svaki podnesak i pristup na svako ročište. Prilažemo Vam i jedan deo Advokatske tarife, za parnične postupke gde spada i razvod braka.

Postoji mogućnost i podnošenja molbe za oslobađanje od plaćanja troškova postupka. Sud će na zahtev (mogućnost podnošenja do zaključenja glavne rasprave) stranku osloboditi od plaćanja troškova postupka ukoliko dokaže da nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice. Znači teret dokazivanja je na samom podnosiocu/podnositeljki zahteva.

Isto tako stranke imaju mogućnost da podnesu zahtev da troškove sudske takse plate u tri jednake mesečne rate.

Opis advokatske radnje	Sporovi u vezi sa zakonskim izdržavanjem	Razvod i poništaj braka, smeštaj maloletne dece i osporavanje ili utvrđivanje očinstva ili materinstva
1. Sastav tužbe, obrazlož. podnesaka, pismeni pravni savet i mišljenje	2.400,00	6.000,00
2. Zastupanje na održanom ročištu	2.400,00	6.000,00
3. Sastav neobrazl. podnesaka, opomena i dopisa protivnoj stranci	3.200,00	3.200,00
4. Ostali dopisi	1.200,00	1.200,00
5. Odloženo ročište	2.250,00	4.275,00
6. Pravni lekovi	4.800,00	4.800,00

Ovim troškovima treba dodati i troškove koje advokati imaju pravo da zahtevaju, ukoliko žele, a to su: davanje pravnog saveta, uvid u spise i druge.

PODNESCI

Podnesci predstavljaju sva pismena (svaki dokument koji podnosite sudu) koja se podnose sudu. Podnose se uvek u pismenom obliku i predaju na sudskom šalteru za prijem i ekspediciju pošte. Ukoliko se odlučite za predaju putem pošte preporuka je da to učinite preporučenom pošiljkom obzirom da se u tom slučaju dan predaje pošti smatra danom predaje sudu, a što može biti značajno za to da li je pismo predato u određenom zakonskom ili sudskom roku. Ukoliko se pismo preda tzv. običnom poštom dan predaje se smatra dan kad je pismo primljeno u sudu.

Neophodno je da se preda dovoljan broj primeraka, jer će u pro-

ktivnom sud umnožiti podnesak na trošak stranke (potreban je jedan primerak za sud i po jedan primerak za svaku stranku u postupku). Ukoliko se lično predaje računati još jedan primerak na koji će radnik suda staviti prijemni pečat, dokaz da je pismo predato sudu. Podnesci moraju da budu razumljivi i da sadrže sve što je potrebno da bi sud mogao da postupi po njima (podatke o strankama, njihovim punomoćnicima, predmetu spora, zahtevu, kao i dokaze kojima se potkrepljuje zahtev, potpis podnosioca).

RODITELJSKO PRAVO

Roditeljsko pravo se može vršiti samostalno ili zajednički.

Samostalno vršenje roditeljskog prava je kad jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko pravo nad detetom ili decom, a drugi roditelj ima prava i obaveze koje se unose u izreku presude o razvodu. Roditeljsko pravo obuhvata: staranje o detetu, čuvanje i podizanje deteta, vaspitavanje deteta, obrazovanje, zastupanje i izdržavanje.

Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ima obavezu da izdržava dete i pravo da održava lične kontakte sa detetom.

Lični kontakti između roditelja koji ne vrši roditeljsko pravo i deteta se određuju najčešće nedeljno, te za vreme raspusta ukoliko su deca na redovnom školovanju.

Zajedničko vršenje roditeljskog prava je moguće kad je očuvana dobra komunikacija među supružnicima u pogledu vršenja roditeljskog prava i kad se roditeljska prava i dužnosti obavljaju zajednički, međusobnim sporazumevanjem koje mora biti u najboljem interesu deteta. U ovom slučaju sastavni deo sporazuma ili odluke je i mesto prebivališta deteta koje je prebivalište jednog od roditelja.

Ukoliko se promene okolnosti koje su dovele do toga da vršenje roditeljskog prava iz nekog razloga nije više u najboljem interesu deteta, izmena se vrši podnošenjem tužbe za izmenu odluke o vršenju roditeljskog prava.

IZDRŽAVANJE SUPRUŽNIKA I DECE

Izdržavanje neobezbeđenog supružnika je jedna od posledica razvoda braka. Supružnik koji nema dovoljno sredstava za izdržavanje, a nesposoban je za rad ili je nezaposlen, ima pravo na izdržavanje od

drugog supružnika srazmerno njegovim mogućnostima. To znači da supružnik koji ispunjava oba uslova ima pravo da ga izdržava drugi supružnik. Uslovi su kumulativni što znači da morate da ispunite uslov koji se tiče nedostatka sredstava za izdržavanje, a nesposobnost za rad i nezaposlenost su alternativni uslovi što znači da je dovoljno da ispunite jedan od njih, bilo koji. Ovo pravo se može ostvariti u granicama koje ne ugrožavaju supružnika koji daje izdržavanje i ne čine očiglednu nepravdu za njega, što utvrđuje sud.

Tužba za supružničko izdržavanje može se podneti tokom trajanja braka, što znači da se jedan od supružnika već tada može obavezati da izdržava drugog. Tužba se može podneti i u toku bračnog spora i to najkasnije do zaključenja glavne rasprave tj. sve dok sud raspravlja o Vašem zahtevu.

Izuzetno, bivši supružnik koji iz opravdanih razloga nije podneo tužbu za izdržavanje u bračnom sporu može je podneti najkasnije u roku od godinu dana od dana prestanka braka, odnosno od dana kada mu je učinjeno poslednje faktičko davanje na ime izdržavanja. Znači, rok teče od dana pravosnažnosti presude, odnosno, od dana kada je korisnik izdržavanja poslednji put primio novac. U ovom slučaju tužbeni zahtev može biti usvojen samo ako su uslovi od kojih zavisi pravo na izdržavanje postojali u vreme prestanka braka i još uvek postoje, u vreme zaključenja glavne rasprave u sporu za izdržavanje.

Isto tako, majka deteta koja nema dovoljno sredstava za izdržavanje ima pravo na izdržavanje od oca deteta u periodu od tri meseca pre porođaja i godinu dana posle porođaja. Majka nema pravo na izdržavanje ukoliko bi prihvatanje njenog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za oca.

Maloletno dete ima pravo na izdržavanje od roditelja ili od drugih srodnika.

Izuzetno i punoletno dete koje je nesposobno za rad, a nema dovoljno sredstava za izdržavanje, ima pravo na izdržavanje od roditelja sve dok takvo stanje traje. Punoletno dete koje se redovno školuje ima pravo na izdržavanje od roditelja srazmerno njihovim mogućnostima, a najkasnije do navršene 26. godine života. Nema pravo na izdržavanje punoletno dete ako bi prihvatanje njegovog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za roditelje odnosno druge krvne srodnike.

Obaveza izdržavanja može da glasi u fiksnom mesečnom

iznosu ili u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja davaca izdržavanja umanjениh za poreze i doprinose za obavezno socijalno osiguranje ili na drugi način uz uslov da se sa tim saglasi roditelj koji vrši roditeljsko pravo. Ako se visina izdržavanja određuje u procentu od redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja (zarada, naknada zarade, penzija, autorski honorar itd.), visina izdržavanja, po pravilu, ne može biti manja od 15% niti veća od 50% redovnih mesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja umanjениh za poreze i doprinose za obavezno socijalno osiguranje. Ako je poverilac izdržavanja dete, visina izdržavanja treba da omogući najmanje takav nivo životnog standarda za dete kakav uživa roditelj dužnik izdržavanja. Ukoliko dužnik izdržavanja pored redovnih mesečnih primanja ostvaruje i povremena primanja po drugom osnovu nema smetnje da se zahtev za stalna mesečna primanja postavi u navedenom procentu, a za povremena primanja u fiksnom iznosu.

Minimalna suma izdržavanja za svako dete ne može biti manja od mesečne naknade za hranjenike odnosno lica na porodičnom smeštaju koju periodično utvrđuje ministarstvo nadležno za porodičnu zaštitu u skladu sa zakonom. U ovom trenutku ova suma iznosi nešto više od 15.000,00 dinara, što znači da je obaveza za svakog roditelja nešto više od 7.500,00 dinara.

Izdržavanje može trajati određeno ili neodređeno vreme. Izdržavanje dece traje dok su na redovnom školovanju, a najkasnije do navršene 26-te godine života. Znači može trajati i kraće, ukoliko dete više nije na redovnom školovanju, zaposli se i slično.

Izdržavanje supružnika posle prestanka braka ne može trajati duže od pet godina. Izuzetno, izdržavanje supružnika po prestanku braka može se produžiti i posle isteka roka od pet godina ako naročito opravdani razlozi sprečavaju supružnika poverioca izdržavanja da radi.

Visina izdržavanja može se smanjiti ili povećati, čak zahtevati i prestanak, ako se promene okolnosti na osnovu kojih je doneta prethodna odluka.

IMOVINA SUPRUŽNIKA

Imovina koju je supružnik stekao pre sklapanja braka ili u toku trajanja braka deobom zajedničke imovine odnosno nasleđem, poklonom ili drugim pravnim poslom kojim se pribavljaju isključivo prava predstavlja njegovu posebnu imovinu, kojom samostalno upravlja i raspolaze.

Ali ako je tokom trajanja zajedničkog života došlo do neznatnog uvećanja vrednosti posebne imovine jednog supružnika, drugi supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmerno svom doprinosu.

Ako je tokom trajanja zajedničkog života u braku došlo do znatnog uvećanja vrednosti posebne imovine jednog supružnika (sudska praksa opredeljuje procenat od 5-10% u zavisnosti od konkretnog slučaja), drugi supružnik ima pravo na udeo u toj imovini srazmerno svom doprinosu, ima pravo da postavi tzv. stvarno pravni zahtev.

Imovina koju ste stekli radom u toku trajanja zajednice života u braku predstavlja vašu zajedničku imovinu (misli se na konkretne stvari npr. automobil) bez obzira da li su oba bračna druga bila zaposlena. Nemojte misliti da, ako ste domaćica i živite sa mužem u njegovoj kući ne posedujete ništa samo zato što on jedini radi i privređuje. Vaš rad u zajedničkom domaćinstvu, briga i nega supruga i dece, održavanje higijene kuće i ukućana se takođe vrednuju, jer bez Vaše pomoći suprug ne bi mogao da ostvari, zaradi i postigne sve što je postigao. Zakon pretpostavlja da je udeo oba supružnika u zajedničkoj imovini jednak, pa je i kriterijum za podelu imovine na jednake delove, pola- pola. Izuzeci su mogući kada se jednom supružniku određuje veći deo u zavisnosti od njegovih ostvarenih prihoda, vođenja poslova u domaćinstvu, staranja o deci i imovini i drugih konkretnih okolnosti.

Supružnici mogu bračnim ugovorom drugačije urediti svoje imovinske odnose i pre braka, kao i tokom trajanja bračne zajednice, što je preporučljivo iako to nije ustaljena ni česta praksa kod nas, ali je potrebno biti izuzetno oprezan/a prilikom sastavljanja ugovora.

LIČNO IME

Poznato je da se supružnici prilikom sklapanja braka mogu sporazumeti oko tri ponuđene opcije I to: da svako zadrži svoje prezime, da jedan od supružnika uzme prezime drugog ili da svom prezimenu doda prezime drugog supružnika odnosno prezimenu drugog supružnika doda svoje prezime. Najčešće pitanje supružnika koji je prilikom zaključivanja braka promenio prezime je kako da vrati svoje prezime koje je imao/la pre zaključenja braka. Pravo na izbor prezimena prati i pravo na promenu prezimena nakon prestanka braka, a to znači da supružnik koji je promenio prezime sklapanjem braka može nakon prestanka

braka uzeti prezime koje je imao pre sklapanja braka. Taj supružnik ovo pravo može ostvariti samo u roku od 60 dana od dana prestanka braka. Supružnik koji je promenio prezime prilikom sklapanja braka, međutim, ne mora da promeni prezime posle razvoda braka.

O ČEMU SUD JOŠ MOŽE ODLUČIVATI U POSTUPKU RAZVODA

U postupku razvoda braka može se odlučivati i o jednoj ili više mera zaštite od nasilja, ukoliko se tokom postupka utvrdi da je u bračnoj zajednici postojalo nasilje.

Sud može:

1. izdati nalog
- za iseljenje iz porodičnog stana ili kuće nasilnika bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti
- za useljenje u porodični stan ili kuću žrtve nasilja bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti
2. zabraniti:
- približavanje članu porodice na određenoj udaljenosti ne manje od 300 metara,
- pristup u prostor oko mesta stanovanja ili rada člana porodice
- dalje uznemiravanje člana porodice.

Mere mogu trajati najviše godinu dana i mogu se produžavati sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih je mera bila određena.

Veoma je važno znati da postoji više oblika nasilja. Fizičko nasilje je najprepoznatljivije, ali su prisutni psihičko, seksualno pa i ekonomsko. U Srbiji, prema istraživanjima, svaka druga žena doživi neki oblik psihičkog, a svaka treća fizičkog nasilja.

Dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo imaju pravo stanovanja na stanu čiji je vlasnik drugi roditelj deteta ako dete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo nemaju pravo svojine na useljivom stanu, pod uslovom da isto ne bi predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja. Ovo pravo stanovanja traje do punoletstva deteta.

I ono što treba znati:

- ukoliko supružnici koji se razvode imaju dete, ono, srazmerno svom uzrastu, mora biti upoznato sa postupkom
- u ovom postupku javnost je isključena, a podaci iz spisa spadaju u

službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

- presuda o razvodu se dostavlja matičaru gde su supružnici rođeni i gde su zaključili brak, a ukoliko je doneta odluka o vršenju roditeljskog prava Centru za socijalni rad gde imaju prebivalište i boravište radi stalnog i povremenog nadzora nad vršenjem roditeljskog prava. Ukoliko je doneta mera zaštite od nasilja, presuda o razvodu se dostavlja nadležnom organu koji vodi evidenciju o nasilnicima i žrtvama nasilja.

Ovi primeri sporazumnog razvoda i tužbe za razvod braka predstavljaju samo pomoć pri sastavljanju ovih pismena, a Vi treba da se rukovodite sopstvenim slučajem i da unosite svoje podatke, razloge i dokaze za ono što tražite (napomena: svaka činjenica ili tvrdnja koja se iznosi mora biti potkrepljena dokazom).

Za potrebe izrade ovog uputstva korišten je Porodični zakon Srbije ("Sl. glasnik RS", broj 18/2005) pa ga i Vi možete konsultovati pri rešavanju svojih problema. Ako ne možete da se snađete sami obratite se nekoj od organizacija koje pružaju besplatnu pravnu pomoć (na primer Biro za pružanje pravne pomoći – pružaju pravnu pomoć nezaposlenim licima, Radnička 2, 021 524 221, Vojvođanski centar za ljudska prava, 021 472 30 20, pravnapomoc@vojvodina-hrc.org itd.)

Priredivačica teksta
Andrijana Čović

PRIMER SPORAZUMNOG PREDLOGA ZA RAZVOD BRAKA

OPŠTINSKI SUD NOVI SAD

Predlagači: imena supružnika, njihove adrese, imena i adrese punomoćnika ako ih ima

SPORAZUMNI PREDLOG ZA RAZVOD BRAKA

Predlagači su zaključili brak u Novom Sadu pred matičarem Opštine novi Sad, dana 10. marta 1990. godine.
Dokaz: izvod iz matične knjige venčanih.

Bračna zajednica je u početku bila skladna, ali je došlo do razmirica zbog različitog shvatanja života, braka i vaspitanja dece. Ove razmirice su se vremenom pojačavale i dovele do toga da zajednički život stranaka bude nepodnošljiv.
Dokaz: saslušanje stranaka.

Stranke imaju dvoje dece, sina ..... rođen.....u Novom Sadu i ćerku ..... rođenu ..... u Novom Sadu.
Dokaz: izvodi iz matične knjige rođenih.

Predlagači su se sporazumeli da brak bude razveden po osnovu sporazuma, jer su saglasni da majka/otac samostalno vrši roditeljsko pravo / zajednički vrše roditeljsko pravo, a da otac/majka/zajednički plaća/-ju na ime izdržavanja dece mesečni iznos od ..... dinara za svako dete počev od ..... pa sve dok postoje zakonski razlozi. Otac/majka će se, radi održavanja ličnih kontakata, sa maloletnom decom viđati kad god je to moguće i u skladu sa obavezama i mogućnostima deteta i roditelja.

Predlagači su se sporazumeli da svu pokretnu imovinu podele pravično i na jednake delove, a nepokretnost, koja predstavlja zajedničku imovinu, da prodaju i kupe dve manje nepokretnosti, s tim što će roditelju kojem su deca poverena na negu, čuvanje i vaspitanje kupiti veći stambeni objekat.

Saglasno svemu izloženom, predlaže se da Sud donese sledeću

PRESUDU

Brak zaključen 10.marta 1990. godine u Novom Sadu, pred matičarem Opštine Novi Sad, a između ..... rođene .....i..... rođenog....., RAZVODI SE na osnovu sporazuma stranaka .

Roditeljsko pravo će samostalno vršiti majka/otac / Roditeljsko pravo će zajednički vršiti oba roditelja.

OBAVEZUJE SE otac/majka/ da na ime izdržavanja maloletne dece plaća mesečni iznos od ..... dinara i to do desetog u mesecu za prethodni mesec.

Otac/majka će se, radi održavanja ličnih kontakata, sa maloletnom decom viđati kad god je to moguće i u skladu sa obavezama i mogućnostima deteta i roditelja.

Predlagači su se sporazumeli da svu pokretnu imovinu podele pravično i na jednake delove, a nepokretnost, koja predstavlja zajedničku imovinu, da prodaju i kupe dve manje nepokretnosti, s tim što će roditelju kojem su deca poverena na negu, čuvanje i vaspitanje kupiti veći stambeni objekat.

Svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Predlagači:

.....

Novi Sad,

01.03.2006.

PRIMER TUŽBE ZA RAZVOD BRAKA

OPŠTINSKI SUD
NOVI SAD

TUŽILAC: ime, prezime, adresa, kao i podaci o punomoćniku ako ga ima
TUŽENI: ime, prezime, adresa, kao i podaci o punomoćniku ako ga ima

TUŽBA

Radi razvoda braka

Vrednost spora: _____ dinara

Tužilac/lja i tuženi/a su zaključili brak dana _____ u _____ pred matičarem Opštine _____ .

Dokaz: izvod iz matične knjige venčanih SO _____ br. _____ za _____ godinu.

Bračna zajednica je u početku bila skladna, ali se vremenom odnos pogoršavao što je dovelo do ozbiljnog i trajnog poremećaja odnosa i nemogućnosti daljeg zajedničkog života. Svako nastavljanje daljeg zajedničkog života može imati negativan uticaj na decu, kao i na same supružnike.

Dokaz: saslušanje stranaka.

Stranke u ovom braku imaju dvoje dece, maloletnog _____ rođenog _____ u _____ i punoletnog _____ rođenog _____ u _____ .

Dokaz: izvod iz matične knjige rođenih.

Shodno svemu izvedenom tužilac/lja predlaže Sudu da donese sledeću

PRESUDU

RAZVODI SE brak između ..... rođenog..... u .....i ..... rođene..... u ....., sklopljen dana..... pred matičarem SO.....

Roditeljsko pravo će samostalno vršiti majka/otac uz mogućnost održavanja kontakata sa tuženim/om u dogovoru između stranaka i dece.

OBAVEZUJE SE tuženi/a da isplaćuje, na ime izdržavanja maloletnog ....., iznos u vrednosti od 15% svoje mesečne plate.

Svaka stranka snosi svoje troškove.

Novi Sad,
15.03.2005.

TUŽILAC
PUNOMOĆNIK

Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova, Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 16
Za izdavača: Vesna Šijački
Tiraž: 500
Štampa: Futura